

Putovní výstava Někomu život, někomu smrt představuje příčiny, průběh a důsledky atentátu na Reinharda Heydricha, který provedli českoslovenští parašutisté – příslušníci čs. zahraniční armády, ve spolupráci s českými vlastenci 27. května 1942. Po České republice putuje od prosince 2011, byla vystavena již na více než 25 místech a zhlédly ji desetitisíce občanů. V květnových a červnových dnech bude k vidění v budově krajského úřadu v Jihlavě, v budově krajského úřadu v Ústí nad Labem, od 4. června v Praze 8 v Libeňském zámečku, ale také na sobotní akci 16. června v Senici, ale také v Novém Bydžově a v Praze 2. V letních měsících budou následovat další místa....

Atentát, jehož diplomatickým důsledkem bylo odzúžení podpisu pod Mnichovskou dohodou vládami Velké Británie, Francie a Itálie, byl nejvýznamnějším odbojovým činem, který byl v Evropě v období 2. světové války proveden. Žádný ze států, ani podstatně větších, si netroufl zaútočit na tak vysoce postaveného činitele Třetí říše. Proto nás hrdinství československých parašutistů i jejich spolupracovníků z řad domácího odboje uchvacuje i po sedmdesáti letech. Odkaz lidí, kteří svobodu národa povýšili nad svůj osobní život, je živý i dnes – jsou příkladem sebeobětování, lásky a odvahy, s kterou čelili nacistické zvěli.

Výstavu připravilo neziskové občanské sdružení Asociace nositelů legionářských tradic (ANLET). Jako autorka projektu výstavy, která je v letošním roce na toto téma a v tomto rozsahu jediná, nabízím čtenářům malou pozvánku.

Proč právě výstava k 70. výročí operace Anthropoid?

Již od konce loňského roku si připomínáme události, jejichž výsledkem byl atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, který členové skupiny Anthropoid uskutečnili 27. května 1942. 29. prosince členové skupiny Anthropoid Jan Kubiš a Josef Gabčík spolu s dalšími dvěma výsadky, vycvičenými ve Velké Británii, seskočili na území vlasti a začali se ve spolupráci s českými vlastenci připravovat na svůj úkol. Ač to byli profesionálové, nikdy by jej nemohli vykonat bez občanů v Protektorátu, kteří jim poskytovali zázemí, zajišťovali jim doklady, oblečení, ubytování, potravinové lístky, ale především jim aktivně pomáhali v jejich práci.

Naším cílem je napravit stokrát omílanou lež, že český národ nikdy nebojoval. Není to pravda – český národ bojoval za svou svobodu v první i druhé světové válce, a měl mnohem těžší podmínky, než mnoho jiných národů. Musel bojovat o uznání velkých mocností a možnost sestavit si v zahraničí své vojenské jednotky. Lidé, kteří o to usilovali, to nemuseli dělat. Mohli se někde schovat a přečkat v klidu válku, nechat ji za sebe „někoho“ vybojovat. Ale Češi a ani Slováci to neudělali. Šli do boje za svou svobodu, riskovali své životy i životy svých blízkých.

Možná se někdo zeptá, proč to tedy dělali?

Právě proto, že měli potřebu se bránit, něco dělat. Nechtěli být prvoplánově hrdinové, prostě nemohli ohnout záda a poddat se tyranii. Víte, celá organizace tohoto činu ze zahraničí i v Protektorátu byla jedinečná. A nebýt jednoho zrádce – Karla Čurdy, můžeme uvažovat i o tom, že by se podstatná část těch, kteří byli nacisty zavražděni, mohla zachránit. Byli takoví, například farář Samek v Nehvizdech, který se dostal do kontaktu s parašutisty skupiny Anthropoid krátce po jejich seskoku. Nikdo ho neprozradil a zůstal naživu, i někteří další.

Atentát na Heydricha nám zanechal dva důležité odkazy, na které bychom neměli zapomínat: jedním z nich je hrdinství lidí, kteří tu před sedmdesáti lety žili a rozhodovali se, zda budou riskovat své životy a zapojí se do boje proti nacismu, nebo budou čekat „jak to dopadne“ s rizikem téhož – vyhlazení, vystěhování z českého prostoru, anebo tu byla třetí možnost: kolaborace. Kupodivu nás historie přesvědčuje, že těch prvních bylo velmi mnoho. Druhým důležitým odkazem je naprosto nezměřitelné hrdinství sedmi parašutistů, kteří v kostele sv. Cyrila a Metoděje v Resslově ulici v Praze bojovali proti sedmi stům nasazeným útočníkům, a přesto odolávali více než pět hodin této ohromné přesile. Kdo by to dnes dokázal? Máme v sobě takovou sílu?

Myslím, že to je nejdůležitější poselství tohoto činu – nutnost postavit se zlu. Nezapomeňme, že zlo je na světě stále, v mnoha zemích světa jsou dnes ti, kteří se pokládají za nadřazené druhým a ve jménu různých ideologií mučí, vraždí, týrají. Proto je toto téma silné i dnes.

Spolupráce s Jaroslavem Čvančarou hlavní osou realizace

Když jsme v Anletu začali o tomto tématu uvažovat, měli jsme hned na počátku jasno: nejrozsáhlejší dílo na toto téma celý život zpracovává badatel Jaroslav Čvančara. Jeho pomoc

byla při přípravě a vlastní realizaci neocenitelná. Dal nám k dispozici svůj rozsáhlý archív a především jsem se inspirovala jeho knihami – ojedinělou trilogií Někomu život, někomu smrt – československý odboj a nacistická okupační moc, a dále knihou Heydrich. Jaroslav Čvančara také navrhl použít pro název výstavy velmi výstižný titul jeho knižní trilogie Někomu život, někomu smrt.

Vždyť v období nacistické okupace bylo opravdu složité žít. Nacisté plánovali vysídlit Čechy z prostoru střední Evropy a odsunout nás kamsi na východ. První byli na řadě Židé, ale další by přišli brzy po nich. Čeští vlastenci, kteří se podíleli na odboji, riskovali své životy a mnoho jich také životem za svou činnost v odboji zaplatilo, právě tak jako vojáci našich zahraničních jednotek na bitevních polích. Naopak, někteří se zachránili, protože je nikdo neprozradil. Tehdy stisk ruky a slib mlčenlivosti často znamenaly záchranu lidských životů. Nenajdete nikde žádné pravidlo – odboj znamenal postavit se na odpor zlu, pasivita nemusela vždy znamenat život, jen nicnedělání, za kterým mohla také přijít smrt.

Doprovodný program

Právě jsme uzavřeli literární soutěž Pomníky s příběhem. V podzimních měsících budeme organizovat internetovou vědomostní soutěž na toto téma. Také jsme vydali publikaci, která shrnuje hlavní téma výstavy. Důležité je, že jsme k ní ve spolupráci s Asociací učitelů dějepisu vydali metodickou příručku a pracovní listy, takže s ní mohou pracovat celé školní třídy, a tím si osvojit důležitou etapu naší historie. Vydali jsme pamětní pohlednici, podílíme se na aktivitách dalších organizací, klubů, obcí a měst, které s tímto výročím souvisejí. Informace o podrobnostech získají návštěvníci na webových stránkách www.nekomuzivot-nekomusmrt.cz.

Výstava, kterou byste měli vidět

Lákat návštěvníky na teror a smrt lze jen těžko. Ta doba byla opravdu velmi zlá. Když jsem výstavu připravovala, v noci se mi zdálo o mučení, pronásledování, popravách. Ale je to důležitá součást našich dějin – troufám si říci, že podstatně důležitější, než posledních dvacet let. Ten, kdo ji uvidí, snad pochopí, že se nemusí stydět za to, že je Čech. A že hrdinství těch, kteří žili a umírali ve 40. letech minulého století, je součástí paměti našeho národa. Výstavu by měly zhlédnout rodiny s dětmi, školní třídy, i lidé staršího data narození. Pokud s sebou přivedou svoje děti a vnuky, je to to nejlepší, co pro ně můžeme udělat. Protože právě mladí lidé si mohou z výstavy odnést důležité poselství: že válka není jen počítačová hra, ale skutečnost, která ještě dnes děsí a zabíjí spoustu jejich vrstevníků.

Jindra Svitáková